

**UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI
FACULTATEA TRANSFRONTALIERĂ**

**SPECIALIZAREA DE LICENȚĂ: COMUNICARE
INSTITUȚIONALĂ**

DISERTAȚIE

**MODALITĂȚI DE EDUCAȚIE ÎN SPIRITUL
TOLERANȚEI A ELEVILOR DIN TREAPTA
GIMNAZIALĂ**

**Coordonator:
Lector. univ. dr. Ecaterina Amelichichin**

Absolvent: Brînza(Plăcintă) Ana

Iulie 2021

Cuprins

Cuprins.....	pag 2
Argument.....	.pag 3
Capitolul I. Toleranța- valoare fundamentală a humanitasului.....	pag 6
I.1 Prevederi teoretice despre toleranță.....	pag 6
I. 2 Școala – laboratorul principal pentru practicarea toleranței.....	pag 8
I. 3 Principiile și problemele educației pentru toleranță.....	pag 10
I. 4 Educația pentru toleranță în Republica Moldova în lumina Teoriei Noilor Educații.....	pag 13
II. 1 Experimentul pedagogic. Determinarea nivelului inițial de cunoștințe despre toleranță în cl. VI, IX	pag 15
II. 2 Descrierea experimentului formativ.....	pag 20
II.3 Demersul didactic al lecțiilor de dezvoltare personală.....	pag 25
Proiectul de lecție “ <u>Bunica mea</u> “	pag 25
<u>Proiectul de lecție „Ce înseamnă a fi tolerant? O clasă tolerantă?„.....</u>	<u>pag 28</u>
Proiectul de lecție „Atitudinea față de persoanele cu dizabilități”.....	pag 30
II.4 Rezultatul etapei de control.....	pag 33
Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute la etapa de control	pag 34

Concluzii generale.....	pag 35
Anexe	pag 37
Bibliografie	pag 42

Argument

Conceptul educației în spiritul toleranței este reflectat tangențial în lucrările teoretico-aplicative din domeniul educației. Actualitatea temei anunțate e cu mult mai importantă , dat fiind faptul că, în ultimul timp se pune tot mai mult accentul pe calitatea vieții sub toate aspectele și, respectiv calitatea educației ,care trebuie să se bazeze pe promovarea toleranței și valorificarea diversității între tinerii din Republica Moldova. Premisele indicate au condus la definirea **problemei cercetării** , care rezidă în necesitatea elaborării unor modalități de educație a toleranței la elevii din clasele gimnaziale în acord cu orientările europene curente și prin cultivarea abilităților ce încurajează implicarea pozitivă a minorilor într-o societate multiculturală.

Obiectul cercetării îl constituie procesul și modelul educației în spiritul toleranței a elevilor din treapta gimnazială ,pornind de la conținuturile și modalitățile specifice pentru treapta învățământului gimnazial.

Scopul cercetării constă în determinarea, elaborarea, aplicarea unui model și a unor aspecte metodologice privind educația în spiritul toleranței a elevilor din clasele gimnaziale.

Obiectivele cercetării:

- Studierea și analiza literaturii recomandate la tema de investigație.

- Cercetarea documentelor oficiale, materialelor recomandate pentru elevii din treapta gimnazială la tema de cercetare.
- Analiza situației existente în practica pedagogică la tema de investigație.
- Elaborarea unei modalități de realizare a temei investigate.
- Desfășurarea experimentului pedagogic privind validitatea modelului elaborat.
- Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute prin experiment.

Ipoteza cercetării :

Procesul de educație în spiritul toleranței la treapta gimnazială va fi efectiv dacă:

- se va baza pe reperele teoretice, legislative de educație în spiritul toleranței ;
- se vor căuta diverse modalități de formare a comportamentului tolerant;
- se vor organiza diverse activități (școlare și extrașcolare) conform unui model concret ;

Metodele de cercetare :

- studiul și analiza documentelor oficiale și a literaturii de specialitate cu referire la tema de cercetare;
- cercetarea și generalizarea experienței avansate din gimnaziu;
- experimentul pedagogic;
- metode psiho-pedagogice de evaluare;
- analiza cantitativă și calitativă a datelor experimentale.

Baza experimentală au constituit-o elevii claselor :

- VI (20 elevi) -clasa experimentală, diriginte Plăcintă Ana
- IX (23 elevi) - clasa martor

Elementele de noutate metodologică a cercetării (valoarea teoretică) :

- s-au determinat reperele teoretice și metodologice la tema de cercetare;
- s-au elaborat probe de diagnosticare și criterii de evaluare a competențelor despre toleranța la elevii claselor VI-IX-a.
- s-a elaborat o modalitate experimentală ca temă de cercetare.
- rezultatele obținute pot fi utile pedagogilor, studenților, masteranzilor pentru perfectionarea modalităților cerceate, de asemenea pentru părinți, oferindu-le o direcție de acțiune în sensul rezolvării eventualelor probleme ridicate de proprii copii;
- în același context pot fi investigate aspecte metodologice de educație în spiritul toleranței la alte trepte de școlarizare.

Valoarea practică a cercetării

- Modelul pedagogic validat prin experiment poate fi utilizat în clasele gimnaziale în vederea educației în spiritul toleranței.
- Proiectele didactice, scenariile activităților extracurriculare, incluse în dizertație, pot fi de un real folos cadrelor didactice, preocupate de problema formării comportamentului tolerant la copii.
- Educația pentru toleranță în clasele a V-a - IX- a propunem să se realizeze în baza Teoriei Noilor Educații, organizând ore de dirigenție, activități extracurriculare cu diverse teme care să contribuie la formarea de personalități tolerante.

Preliminarii

" Omul nu este o insulă izolată, ci o parte a continentului uman"

(J. Donne)

Lumea contemporană este o lume a flexibilității sub toate aspectele : economic, social-politic și cultural - spiritual, deaceia se impune și un nou concept al educației, în care valorile fundamentale clasice ale humanitasului - Adevărul, Binele, Frumosul sunt complementate în epoca modernă de Dreptate și Libertate. Referindu-se la aceste transformări autorul Vlad Pîslaru susține pe bună dreptate că " dând răspuns provocărilor lumii contemporane, educația și învățământul au răspuns cu noile tipuri de educație: educația pentru valori, educația pentru integrarea europeană, educația pentru drepturile omului, educația pentru pace și toleranță" . (Pîslaru Vlad, 2004,p. 3.)

Ținând cont de transformările majore la nivel educațional nu putem trece cu vederea și opinia cercetătoarei Silvia Lozovanu, care consideră că " membrii unei societăți moderne trebuie să fie flexibili în gândire, creativi, să poată analiza critic și multiaspectual diverse situații complexe, să fie toleranți. Axarea pe educația unei atitudini tolerante față de cei din jur constituie o necesitate stridentă a multor țări, în special, a celor care parcurg perioada dificilă de tranziție."(Lozovanu Silvia, 2004. p. 36)

Capitolul I. Toleranța- valoare fundamentală a humanitasului

I. 1. Prevederi teoretice despre toleranță

Noțiunea de toleranță (germană- toleranz, latină- tolerania, franceză- tolerance) este definită variat de la o țară la alta, chiar și atunci când este vorba de limbile oficiale ale ONU, așa cum atestă următoarele exemple:

- în spaniolă - capacitatea de a accepta idei sau opinii diferite de cele proprii. (Diccionario Planeta de la Lengua Espaniola usual);
- în franceză : atitudine care constă în a admite că altul poate avea un mod de a gândi și de a acționa diferit de cel adoptat de tine însuși (Petit Robert);
- în engleză, disponibilitate de a tolera, îngăduința. To tolerate (a tolera în engleză) : a suporta, a analiza (o persoană, sectă religioasă, opinie) să existe fără oportunitate, faptul de

a permite diferența de opinii religioase fără discriminare (Concise Oxford Dictionary of Current English);

- în chineză (Kuan rong) : a autoriza, a admite, a fi generos față de ceilalti ;
- în arabă (Ta samue) : iertare, indulgență, blândețe, milă, îndurare, îngăduință, a-i accepta pe alții și a-i ierta.
- în rusă (tolerantnosti, terpimosti) : capacitatea de a suporta ceva sau pe cineva (a fi răbdător, înțelegător, a ști să te împaci cu existența a ceva (cuiva), adică a admite / a accepta existența a ceva / cuiva, a ține cont de părerea altora, a fi îngăduitor față de ceva / cineva.

Fiecare dintre aceste definiții scoate în relief diferențele de cultură și de experiența istorică. Din ele se desprinde esența toleranței; respectarea drepturilor altora, dreptul acelora care sunt diferiți și de a fi cine sunt, obținerea de a educa prejucii. Există în cuvântul toleranță, intuiția unității și interdependența umanității, pe care era ecologiei ne-a învățat să le vedem ca înglobând toată omenirea și întreg sistemul planetar, și acest lucru a facilitat viziunea ostilă a lumii și a educației, unde își au originea demersurile educației pentru toleranță preconizate aici.

În concluzie , putem spune că suntem cu toții de accord în a recunoaște că toleranța este necesitate, atât pentru societatea civilă, cât și pentru supraviețuirea omenirii. Nu înzadar, Gheote a numit-o “ atributul umanității ” și “o stare trecătoare de spirit ” : ea trebuie să conducă la recunoaștere.

I. 2. Școala – laboratorul principal pentru practicarea toleranței

Pedagogia toleranței, ca atitudine și comportament se învață, se însușește pe bază de modele de la cea mai fragedă vârstă. Școala trebuie să devină laboratorul principal pentru practicarea toleranței și un agent de integrare socială , un centru cultural al comunității. Or, educația toleranței e o problemă mondială, globală. Idealul educațional internațional include educarea unei societăți cu adevărat tolerante. Sentimentul dat nu se moștenește prin naștere, ci se dobândește prin educație. Pentru aceasta avem nevoie de un arsenal impunător de cunoștințe și de formarea unei modalități noi.

Pedagogul trebuie să fie el primul un model de toleranță atât în raport cu discipolii, cât și cu colegii. În activitatea cotidiană este important ca elevilor să li se cultive sentimentul de acceptare a colegului, care e mai puțin talentat, prin evidențierea altor calități pe care acesta le posedă. Mai recent, se pune strident și problema îngăduinței față de un coleg de clasă, care trăiește într-o familie socialment-vulnerabilă, acesta fiind tratat adesea cu dispreț pentru faptul că nu se îmbracă la modă sau nu are și el telefon mobil, calculator personal.

Sporește mult rolul organizațiilor obștești, căci în perioada de formare/ maturizare a tinerilor germenii toleranței încolțesc cel mai bine și există toate șansele să dea cel mai bun rod. La treapta gimnazială există cele mai numeroase și mai sigure premise pentru a face din copii niște oameni culti , iar un om cult este, de regulă, un om tolerant.

De exemplu, participând în fiecare an la acțiunea de binefacere “ De la inimă la inimă” , dedicată zilei de 3 decembrie, adolescentul va demonstra înțelegere, îngăduința cuvenită în multitudinea de situații și raporturi pe care i le prilejuiește viața în familie, în echipă, în societate, iar mai larg- și în această lume ce devine tot mai deschisă, tocmai datorită toleranței reciproce.

Autorul Vlad Pohilă, susține următoarele: “cu îngăduință vom merge drept și vom ajunge mai lesne țelurile urmărite, pe când fără omeneasca indulgență... riscăm să pierdem și ce mai avem“ (Pohilă Vlad, *Dacă toleranță nu e , riscăm să pierdem totul* , p. 12) sau dacă toleranță nu e, riscăm să pierdem totul.

Toleranța își are locul în școală în relațiile dintre părinți și copii, profesori-elevi, profesori-profesori, elevi-elevi.

I.A. Comenius în lucrarea sa “Marea didactică” considera că “școala poate și trebuie să devină ”casă de bucurii”. Copilul să fie iubit și înțeles de către învățător. Într-adevăr, cât de minunată ar fi școala contemporană dacă toți pedagogii ar accepta și iubi copilul așa cum este el!

Din păcate, experiența școlii ne demonstrează, că nu întotdeauna activitatea educatională a ținut cont de experiența socială, culturală, spirituală și religioasă. De multe ori școala a fost nevoită să nu respecte modelele de moralitate (înțelepciune, toleranță, iubire, bunătate, răbdare, reținere, onestitate). Or înlocuirea modelului de moralitate a oamenilor (răbdători și blânzi, iubitori și iertători) cu modelul (răzbunători și nerăbdători) ne-a convins că educarea dragostei și toleranței necesită răbdare și înțelegere.

Modelându-ne energia sufletului, care e mai puternică decât cea a rațiunii, personalitatea poate crea o punte între ființa umană și univers.

Deci, să nu uităm proverbul “Altoiul face pomul-pom și școala face omul-Om” sau Confucius: “Natura ne aseamănă. Educația ne deosebește.”

Școlile sunt bune în măsura în care sunt buni profesorii ce lucrează în ele. Profesorul este însuși sufletul procesului educațional. Competența profesională și aptitudinile lui personale determină succesul oricărui curriculum. În materie de educație pentru toleranță, pregătirea profesorului este un factor capital. UNESCO, ministerele și organizațiile care se ocupă cu acest tip de educație au întreprins măsuri speciale în vederea pregătirii profesorilor pentru rolul crucial care le revine acestora în educația pentru toleranță, drepturile omului, democrație și pace. De exemplu, educatorii pentru pace din Noua Zeelandă au propus următoarele directive pentru definirea rolului profesorului:

Profesorul care educă în spiritul păcii și al toleranței :

- apreciază impactul său în calitate de model de urmat ;
- acționează și utilizează competențe potrivite pentru a promova relații pașnice și a soluționa conflictele ;
- încurajează abordarea creativă la soluționarea problemelor ;
- propune activități stimulatoare, care fac apel la cooperare și care încurajează mai curând inițiativa și realizarea personală decât comportamentul agresiv sau puternic axat pe competiție ;
- îi încurajează pe elevi și părinți să participe la luarea deciziilor și la planificarea programului;
- face apel la resursele comunității pentru elaborarea programelor de învățare și este sensibil la nevoile și percepțiile comunității ;
- susține gândirea critică și ține seama de alte puncte de vedere, apărându-și în același timp, propria pozitie, în chestiunile controversate;

- valorifică diversitatea culturală, creând ocazii pentru înțelegerea și cunoașterea mijlocită a diferențelor culturale .

Profesorul este cel ce dă viață experiențelor care le dau elevilor posibilitatea să învețe. La fel de important este faptul că valorile, aptitudinile, cunoștințele și competențele profesorului sunt cele care determină climatul din clasă și rezultatele a ceea ce se întâmplă aici. Așa cum sufletul umple corpul uman de energie vitală fundamentală, profesorul le furnizează elevilor energia necesară pentru învățarea valorilor și relațiilor. Pentru a educa în spiritul toleranței și păcii, este nevoie de o clasă tolerantă și pașnică, iar cel care creează acest climat într-o clasă este un profesor tolerant și pașnic. Un profesor intolerant nu este capabil să educe în spiritul toleranței. De aceea, este cel mai bine ca problemele să fie remediate în stadiul de pregătire a specialistului.

I. 3. Principiile și problemele educației pentru toleranță

Practicarea toleranței se axează pe anumite principii, care la diferiți autori au o abordare diversă.

Conform autoarei V. Goras- Postirca, principiile de bază sunt :

- asumarea de către școală a responsabilității de a educa prin și pentru toleranță;
- abordarea pozitivă a diversității sociale, culturale, etnice, religioase etc.
- integrarea educației culturale și interculturale în școală ;
- concentrarea permanentă asupra similitudinilor, asupra lucrurilor care ne unesc și ne fac să ne simțim bine împreună ;
- combaterea naționalismului și a rasismului ;
- crearea unei atmosfere pozitive și cooperante în școală. (*Viorica Goras- Postica, Tatiana Cartaleanu, Olga Cosovan, Chisinau 2005, p. 4*)

Autoarea Americană Betty A. Reardon consideră că educarea toleranței la copii trebuie axată pe următoarele principii :

- diversitatea umană în calitate de condiție a îmbunătățirii vieții ;
- conflictul ca proces normal care trebuie abordat în mod constructiv ;
- responsabilitatea socială, esențială pentru democrație și capacitatea umană de a reflecta și de a aplica normele etice asupra deciziilor personale și publice . (Betty A. Reardon, “Toleranta- calea spre pace”, Editura “ Ar@”)

Aceste principii reprezintă câteva din valorile esențiale de care au devenit subiectul multor curricule moderne și ale programelor moderne de instruire.

Referindu-se la educația modernă, autorul Vlad Pâslaru susține ideea că principiul fundamental rezidă în înțelegerea lumii ca unitate și a omului ca entitate integralizată în lume. În educația pentru toleranță există și numeroase probleme, capcane ce trebuie depășite. Într-o lume în care există atâta intoleranță, comunitățile, școlile și profesorii sunt sortiți să se ciocnească de probleme serioase. Aceste probleme sunt mai ales, dar nu exclusiv, de ordin social și pedagogic.

Orice educație care se raportează la pace, drepturile omului și democrația este, în primul rând, educație pentru valori . Valorile continuă să fie sursa de posibile dificultăți pentru educatori, în măsura în care chiar valorile cele mai răspândite constituie obiectul unor interpretări variabile, și nu rareori se întâmplă ca părinții și alți membri ai comunităților să perceapă acest tip de educație ca pe o amenințare pentru sistemele de valori pe care ei se străduiesc să le demonstreze copiilor lor. Pedagogii au nevoie de o pregătire foarte bună pentru a înțelege aceste reacții și a răspunde la ele într-o manieră corectă și constructivă, dar și pentru a aplica metode și demersuri adecvate conceptualizării și predării valorilor de norme Națiunilor Unite în materie de drepturi ale omului.

Educația axiologică necesită implicarea ansamblului sistemelor educaționale și a comunităților de care țin acestea.

Capcanele pe care le poate ascunde educația axiologică au fost recunoscute în Principiile directoare, publicate în Biroul regional principal al UNESCO pentru Asia și Pacific, care subliniază necesitatea monitorizării permanente și a unei evaluări sistematice a educației pentru valori.

Principiile directoare ale educației pentru valorile toleranței

Educația pentru valori necesită mai multă atenție, deoarece implementarea ei implică diverse părți ale organizării școlare și un anumit număr de profesori de diverse discipline. Este nevoie, așadar, de coordonare și de comunicare eficace pentru a efectua programa de educație axeologică mai convingătoare pentru școală și pentru elevi. Luând în considerație acest aspect, este necesar ca administrația școlii și profesorii să acorde mai multă atenție următoarelor principii directoare:

Principiul I. Educația axeologică la școală trebuie să figureze cu toată claritatea în planul de studii al școlii și trebuie să aibă un coordonator pentru toate programele de educație axeologică predate în școală.

Principiul II. Pentru finanțarea implementării programelor de educație axeologică în școală trebuie alocate anumite fonduri.

Principiul III. Între profesorii responsabili de educație axeologică trebuie să aibă loc cu regularitate discuții și consultații pentru a monitoriza programul, a identifica problemele și a găsi soluțiile adecvate pentru acestea.

Constatăm că, dacă noțiunea de toleranță este contraversată, nu se poate spune același lucru și despre practicarea toleranței. În Preambulul Cartei Națiunilor Unite este vorba despre practicarea toleranței cu scopul de a menține pacea, echitatea, respectul față de drepturile omului și de a favoriza progresul social. Toleranța se poate manifesta sub cea mai activă formă într-un cadru în care sunt respectate demnitatea umană și libertățile publice. (*Proclamation de l' Année des Nations Unies pour la tolerance et Declaration sur la tolerance. Paris, UNESCO, 1993*)

I. 4. Educația pentru toleranță în Republica Moldova în lumina Teoriei Noilor Educații

Educația pentru toleranță în Republica Moldova reiese din condițiile acestui spațiu educațional, care oferă condiții unice educației intelectuale și multiculturale în vederea reobținerii conștiinței identității etnice conlocuitorii urmând să se solidarizeze cu populația autohtonă majoritară în aspirațiile sale pentru identitatea națională și statală, acest obiectiv fiind deopotrivă favorabil tuturor locuitorilor țării deoarece oferă convețuire pașnică și o mai rapidă integrare europeană.

Referindu-se la problema în cauză autorul Vlad Pîslaru este de părerea că “ educația interculturală în R. Moldova ține de politici sociale și nu este o problemă educațională “

Specificul spațiului educațional din R. Moldova este marcat de anumite condiții:

- nu este populat de o națiune, ci de o parte a unei națiuni (românească- 14,5 %) și de etnici conlocuitori (ucrainieni – 13,8 % , ruși – 13 % , găgăuzi – 3,5 % , bulgari – 2 % , alte naționalități - 3,2%) ; aceștia nu s-au constituit ca minorități naționale, căci nu-și au originea în Moldova, și au fost încurajați (mai sunt și acum) să nu recunoască etnicilor români nici statutul de populație băștinașă majoritară, nici identitatea românească ;
- Din cauza politicilor Rusiei în teritoriu, un număr considerabil de etnici români din R. Moldova au conștiința identității și a proprietății diminuată: își declină identitatea românească sau sunt refractari la identitatea națională ca valoare definitorie a comunității naționale.

Ținând cont de faptul că educația interculturală este definită ca o educație realizată concomitent în contextul a două sau mai multe culturi naționale, funcționale într-un spațiu educațional definit, în R. Moldova este posibil să se realizeze doar o educație în context intercultural.

Condiții de realizare :

1. Acordarea limbii române a tuturor competențelor unei limbi de stat, fiind recunoscută oficial cu numele ei științific.
2. Refacerea învățământului pe ideea unității civice a tuturor locuitorilor țării, această condiție fiind determinată de instituirea unui învățământ în limba de stat (română) la toate treptele sistemului de învățământ, asigurându- se și în continuare studierea limbii materne în învățământul general secundar pentru minoritățile naționale ;
3. Orientarea învățământului de toate gradele la reobținerea de către populația românească a identității sale ;
4. Orientarea strategică a învățământului la integrarea europeană ;
5. Dezvoltarea ideii de educație în context intercultural în toate piesele complexului didactic-metodologic, școlar general și profesional. Sperăm ca de aceste condiții de realizare a educației interculturale a R.Moldova se va ține cont în viitorul Cod al Educației.

În concluzie, în documentele normative școlare valorile educației pentru toleranța etnică, culturală și religioasă sunt pe deplin oglindite. Or, un învățământ liber, democrat și umanist nu poate exista în afara toleranței, precum un pedagog nu poate fi acceptat în afara aptitudinilor sale.

Toleranța este unitatea de măsură a disponibilității elevului de a accepta persoane, grupuri, idei și activități, pe care le dezaproba din motive morale, estetice, spirituale, politice ori de altă natură.

CAPITOLUL II

În scopul verificării ipotezei înaintate s-a organizat experimentul pedagogic în clasele VI și a IX de la Gimnaziul din satul Alexeevca, municipiul Ungheni :

- clasa a VI- clasa experimentală ;
- clasa a IX- clasa martor.

Experimentul pedagogic s-a desfășurat în trei etape :

- etapa de constatare ;
- etapa de formare ;
- etapa de control.

Pentru analiza datelor experimentale am constatat necesari următorii pași :

- diagnosticarea inițială a elevilor din clasa experimentală și cea martor ;
- observarea și compararea comportamentului tolerant al elevilor ;
- diagnosticarea post-experimentală a elevilor din clasa experimentală și cea martor ;
- studierea documentației referitoare la procesul educațional ;
- colectarea și analiza opiniilor profesorilor implicați în experiment.

II. 1 Determinarea nivelului inițial de cunoștințe despre toleranță în cl. VI, IX

Reieșind din scopul și obiectivele cercetării și luând în considerare obiectivele curriculare promovate în R. Moldova la tema de cercetare, vizând nivelul învățământului gimnazial am determinat obiectivele experimentului de constatare care includeau determinarea nivelului de manifestare a elementelor de intoleranță ca :

1. Recunoașterea și identificarea tendințelor dominării pornirilor violente proprii și cele ale altora ;
2. Determinarea semnificațiilor libertății personale și a altor persoane.
3. Argumentarea punctului de vedere în mod neagresiv ;
4. Specificarea modalităților de manifestare a încrederii în forțele proprii și în comunicarea cu alții.

Această etapă de constatare s-a desfășurat în luna aprilie 2021. Pentru atingerea obiectivelor am folosit chestionarul ca instrument de evaluare. El vizează evaluarea capacităților , lista cărora a fost determinată prin obiectivele stabilite mai sus.

Modul de evaluare: În momentul administrării chestionarului, pentru a evita dificultățile de receptare de către copii a conținutului s-au respectat următoarele condiții :

- profesoara a citit cu voce tare, rar, cu intonație, fiecare item ;
- dacă elevii au dat impresia că au dificultăți în înțelegerea unui enunț, s-a exemplificat sarcina itemului prin rezolvarea unei însărcinări.

Elevilor li s-a propus pentru completare un chestionar de diagnosticare inițială cu următorul conținut :

1. Cum reacționezi atunci când ți se face o faptă urâtă?

- a) faci haz de necaz ;
- b) te superi ;

2. Crezi că există oameni care fac bine necondiționat?

- a) da ;
- b) o fac din interes ;

3. Dacă un coleg care ți-a fost prezentat în cadrul grupului din care faci parte încearcă să fie “ regele întâlnirii”, ce gândești despre acea persoană?

- a) că este obraznic ;
- b) că face bine ;

4. Un coleg mai capricios te roagă mereu să-l însoțești la medic, la cumpărături etc. Ce îi vei răspunde la rugămintă?

- a) că uneori s-ar putea descurca și singur ;
- b) că nu sunt liber ;

5. Dacă organizezi un joc cu prietenii, ce preferi?

- a) să participe toți copiii ;
- b) să participe numai cei ce cunosc jocul ;

6. Ce părere ai despre persoanele extravagante?

- a) se expun ostentativ ;
- b) că sunt deosebite de alți oameni ;

7. Frecvențezi persoanele care nu au același stil de viață ca tine?

- a) rar ;
- b) adesea ;

8. Ți se întâmplă adesea să ridici vocea pentru a-ți expune punctul de vedere?

- a) da ;
- b) nu ;

9. Ți plac noutățile?

a) da ;

b) nu ;

10. Ești de acord că mulți oameni nu știu să-și facă datoria?

a) da ;

b) nu ;

Răspunsurile au fost apreciate cu următorul barem :

De la 8 la 10 puncte- nivelul avansat (foarte toleranți)

De la 3 la 7 puncte- nivelul mediu (nu prea toleranți)

De la 0 la 3 puncte – nivelul inferior (intoleranți)

În vederea interpretării rezultatelor pentru determinarea nivelului de competențe evaluate am elaborat criterii de diagnosticare, care ne-au dat posibilitatea de a evidenția trei niveluri de performanță atinse de elevi : minim, mediu și avansat.

De la 8-10 : fermi în ceea ce fac, capabili să-și exprime opinia în mod neagresiv, conștienți că libertatea personală se sfârșește acolo unde începe libertatea altuia . Persoane puternice care pot domina pornirile violente proprii și cele ale altora, sunt încrezute în propriile forțe, pot comunica cu alții.

De la 3- 7 se situează cei care demonstrează un nivel nu prea tolerant.

Ei sunt elevi suficient de fermi pentru a putea comunica și exprima propria opinie, dar nu sunt binevoitori, se irită ușor; manifestând tărie de caracter și voință pot deveni mai buni, nu sunt prea toleranți în relația cu ceilalți, nu sunt suficient de încrezuți în forțele proprii pentru a comunica confident cu alții.

De la 0-3 demonstrează un nivel deloc tolerant. Acești elevi nu se cunosc și nu se acceptă așa cum sunt ei, nu se respectă pe sine și pe ceilalți, nu sunt suficient de încrezuți în sine.

În procesul analizei răspunsurilor elevilor am urmărit scopul ascuns de a evidenția patru componente ale educației pentru toleranță și anume :

1. Cunoașterea reciprocă

1. Atitudinea față de diferențe

2. Capacitatea de cooperare

3. Relațiile interpersonale

Rezultatele experimentului de constatare :

Aptitudini/ competențe evaluate	Clasa	nivel minim	nivel mediu	nivel maxim
1. Cunoașterea reciprocă	Experimentală (20 de elevi)	4 (20 %)	10 (50 %)	6 (30 %)
II-II-II-II-II	Martor (23 de elevi)	6 (25,8%)	9 (38,7)	8 (36,4 %)
2. Atitudinea față de diferențe	Experimentală (20 de elevi)	6 (30%)	8 (40 %)	6 (30 %)
II-II-II-II-II	Martor (23 de elevi)	7 (30,1%)	8 (34,4 %)	8 (34,4 %)
3. Capacitatea de cooperare	Experimentală (20 de elevi)	5 (25 %)	7 (35 %)	8 (40 %)
II-II-II-II-II-II	Martor (23 de elevi)	6 (25,8%)	9 (38,7 %)	8 (36,4 %)
4. Relațiile interpersonale	Experimentală (20 de elevi)	3 (15%)	8 (40 %)	9 (45 %)

Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute la etapa de constatare :

Clasa	nivel minim	nivel mediu	nivel avansat
Experimentală (20 de elevi)	5 (25 %)	8 (40 %)	7 (35 %)

Martor (23 de elevi)	6 (26 %)	9 (39 %)	8 (35 %)
-------------------------	------------	------------	------------

Analizând rezultatele experimentului de constatare am evidențiat următoarele:

- copiii examinați din ambele clase au demonstrat același nivel de performanță în experiment ;
- la nivelul minim s-au plasat în medie 25,5 copii per clasă (25 % în clasa experimentală și 26 % în clasa martor) ;
- la nivel mediu s-au plasat 39,5 % (40 % în clasa experimentală și 39% în clasa martor) ;
- La nivelul avansat s-au plasat 35% din ambele clase.

Rezultatele experimentului de constatare îmi permit să afirm că la nivelul avansat se află un număr relativ mic de copii (mai puțin de jumătate de clasă). Predomină nivelurile mediu și minim. Aceste rezultate mă ghidează spre ideea că vârsta gimnazială (la prima treaptă) se sprijină pe educația pentru toleranță pe care au primit-o copiii în clasele primare și este o vârstă potrivită pentru promovarea sistematică a educației în spiritul toleranței atât la orele de dezvoltare personală, cât și la lecții, în cadrul activităților.

II. 2 Descrierea experimentului formativ

Analiza literaturii științifice recomandate și rezultatele experimentului de constatare mi-au dat posibilitatea de a elabora modelul educației pentru toleranță și de a determina scopul și metoda experimentului formativ, în plus, am aplicat metoda experimentală la dezvoltarea cunoștințelor despre toleranță la elevii claselor V-IX .

Metodica experimentală s-a bazat pe model, principiile și obiectivele generale de educație pentru toleranță și pe domeniile de învățare – ca un proces posibil de educație în spiritul toleranței (Anexa III).

Am preconizat să formez :

- recunoașterea dreptului altora la viață și demnitate ;
- cunoașterea reciprocă ;
- atitudinea favorabilă față de prezența altor persoane în sfera personală etc.

Ca suport teoretic și metodologic am avut obiectivele de bază referitoare la toleranță, care au fost pregătite pentru Anul Internațional al Toleranței de Seminarul permanent de Educație pentru Pace (Galicia, Spania 1995).

Specificul metodei experimentale constă în faptul că latura educațională a toleranței s-a introdus de rând cu celelalte valori pe două căi :

1. Educația pe care au primit-o copiii în procesul activităților extracurs și a orelor de dezvoltare personală.
2. Influențe educative zilnice din partea pedagogilor și a familiei (în excursii, vizite la teatru, la circ ect.).

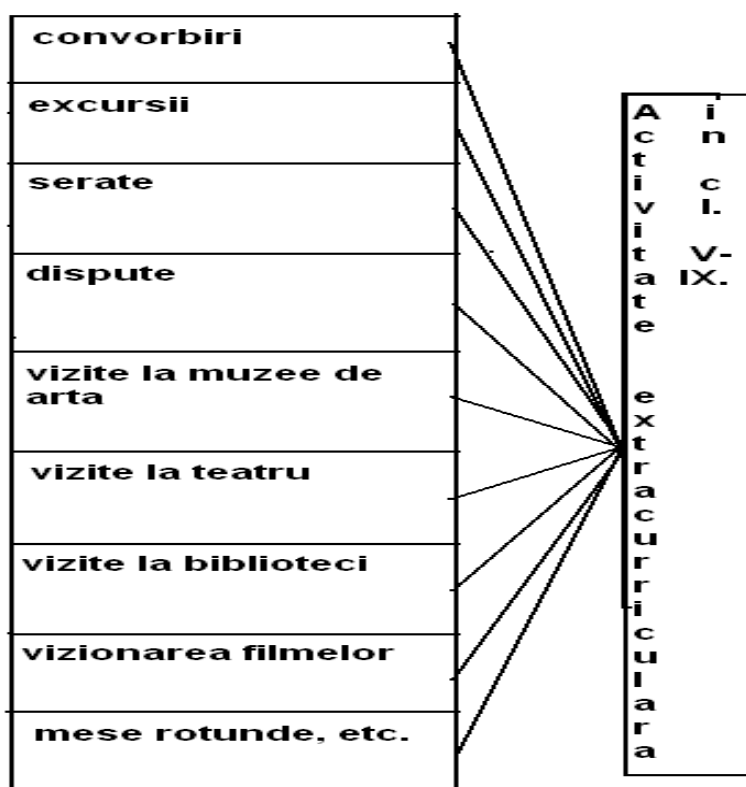
Pe parcursul etapei formative încercam să urmăresc atent manifestările simptomelor toleranței/ intoleranței în orice moment, reacționând delicat și instructiv. Pentru început interveneam cu niște povești ce țineau de excluderea formelor de intoleranță observate. În așa mod elevii au luat cunoștință de acestea fără a se simți amenințați. Mă axam pe comportamentul elevilor și pe consecințele acestuia (deseori se porecleau, înjoseau colegele de naționalitate romă). Elevii au reflectat, apoi li s-a cerut să formuleze caracteristicile unei clase tolerante. A avut loc o oră de dezvoltare personală cu tema dată, în rezultat fiecare a găsit răspuns pentru sine la asemenea întrebări :

- Ce trebuie să facă ceilalți colegi atunci când observă un comportament intolerant?
- Ce fel de acțiuni ar schimba situația, ar putea oferi o soluție justă și ar contribui la instalarea unui climat mai tolerant în clasă?

La sfârșitul orei, elevii au propus niște reguli de aur pentru clasa lor și și-au asumat responsabilitatea de a le respecta (Proiectul orei de dezvoltare personală se anexează)

Experimentul formativ s-a bazat pe cele șapte domenii de învățare a toleranței, care au servit în continuare ca o bază de studiu în elaborarea obiectivelor experimentale și a metodelor educaționale :

Modelul pedagogic de educație pentru toleranță a elevilor claselor a V- IX

Activitățile au condus la cimentarea relațiilor dintre părinți și copii, părinți și școală, au impus un nou nivel de comunicare copil-copil, a scăzut numărul de ofense la adresa semenilor din motiv ca sunt exponenții altor culturi și nu vor permite și altora să dea dovadă de o asemenea atitudine.

Elevii au conștientizat faptul ca sunt diferiți, dar egali în drepturi, că trebuie să învățăm să trăim în armonie, colaborând, cooperând, depășind problemele trecutului. Profesorul trebuie să fie mereu vigilent în ceea ce privește conduita și opiniile copiilor, să pună temei unei atitudini tolerante. Cu regret, nu întotdeauna reușim să le schimbăm copiilor stereotipurile, să le acordăm sprijinul cuvenit. Este nevoie de timp, de mediu și de dorința copilului de a conștientiza că și cel de alături este o personalitate.

Se impune introducerea unor lecții speciale în cadrul cărora elevii să învețe a se respecta reciproc, să fie îngăduitori cu cei din jur, să-i ajute pe bătrâni, pe cei bolnavi și pe cei cu disabilitati. În clasele V- IX ar fi bine să fie introdusă obligatoriu disciplina educației pentru toleranță.

Am observat că viața copilului este un întreg, o totalitate. Mediul este educativ în masura în care persoana participă la activitatea comună. Copilul trece repede și cu plăcere de la un subiect la altul.

La finele experimentului ca un instrument de evaluare, de control am propus un program al schimbării cu următorul conținut :

1. Cum aş vrea să fiu mâine, diferit de ceea ce sunt azi?

2. Sunt gata să mă schimb _____% .

3. Ce voi face pentru a fi apreciat tolerant?

I pas _____

II pas _____

III pas _____

4. Voi începe a acţiona din _____ (ziua, data, luna, anul)

5. Primii care vor observa schimbarea vor fi _____ (persoane concrete)

Analizând rezultatele, am observat că majoritatea copiilor doresc o schimbare spre bine, sunt gata să se schimbe 100 % mai toţi doresc să acţioneze chiar din ziua următoare (90 %), primii care vor observa schimbarea vor fi la cei mai mulţi părinţii, probabil, din motivul că în familie petrec mai mult timp.

În timpul experimentului formativ am utilizat diverse metode educaţionale cooperante (activ- participative, interactive) : discuţia ghidată, studiul de caz, lucrul în grup, lucrul în echipă, lucrul în perechi, jocul didactic, descoperirea şi altele.Învăţarea prin cooperare ne-a permis o abordare mai uşoară a complexitatii, am sensibilizat elevii să înţeleagă schimbarea, să vadă mai bine că pentru a ajunge la toleranţă şi pace trebuie să “ participi “, iar această înţelegere este bazată, indispensabilă pentru exercitarea responsabilitatii sociale. Activităţile au avut scopul de a-i învăţa pe elevi să-i respecte pe adulţi ,să-şi cunoască drepturile, să preţuiască non- violenţa şi să înţeleagă modalităţile de a gestiona şi soluţiona un conflict în mod echitabil şi constructiv.

Fiecare activitate a avut drept scop să ilustreze o calitate a fiecarui elev. Materialele propuse şi utilizate în această etapă au fost concepute în dependenţă de vârsta elevilor şi gradul general de inteligenţă. O deosebită atenţie am acordat-o conceptelor de identitate, respect şi conştiinţă de sine, respect faţă de alţii, înţelegerea asemănărilor şi diferenţelor, aprecierea diversităţii umane etc.

Tematica lecţiilor de dezvoltare personală a fost :

1. Identitatea mea. Cine sunt eu?

2. Bunica mea.

3. Ce înseamnă a fi tolerant? O clasă tolerantă?

4. Toleranța față de copiii cu dizabilități.

Propunem în continuare unele secvențe din experimentul formativ la care au participat elevii și părinții acestora .

Idei, sfaturi pentru copii :

- Cine sunt eu ?
- Ce prețuiesc părinții la mine? Iar eu la ei?
- Ce spun despre mine prietenii, vecinii, apropiații mei ?
- De unde mi se trag rădăcinile?
- Cum pot evita un conflict ?cum îl pot depăși?
- Merit respectul celor din jur?
- Care îmi este patria și ce știu despre ea?
(vezi anexa Nr 1)
- Ascultă muzică, asistă la o piesă de teatru sau la un spectacol de dans aparținând altor etnii. De ce ți-a plăcut?
- Învață o limbă care se vorbește în comunitatea noastră.
- Încearcă să-ți închipui cum ar fi fost viața ta dacă ai fi fost de altă rasă, de alt gen.
- Cercetează istoria familiei și vorbește cu alții despre moștenirea culturală a familiei.
- Încearcă să descoperi prejudeciile ascunse în propriul limbaj, în propriul comportament, dar și în limbajul și comportamentul apropiaților.

Idei, sfaturi pentru părinți (pentru acasă) :

- Invită acasă (la masă sau în weekend) pe cineva de altă naționalitate (cu tradiții diferite).
- Oferă drept cadouri păpuși, jucării, sau jocuri multiculturale. Nu cumpăra jocuri care provoacă violență.
- Stabilește o atmosferă care să permită abordarea tuturor problemelor.

- Implică membrii familiei în activitatea unor organizații caritabile.
- Răspunde curiozității copiilor cu privire la rase și etnii ; subliniază divestitatea oamenilor și drepturile lor egale.
- Ajută-ți copii să întocmească o listă ilustrată cu ceea ce fac prietenii, cu ceea ce înseamnă prietenie.
- Citește copiilor cărți cu subiecte multiculturale și multirasiale.
- Atenție la ce spui în fața copiilor când ești furios!
- Atenție la modul în care încerci să rezolvi crizele emoționale ale băieților și fetelor, la comportarea oamenilor cu dizabilități.
- Evidențiază stereotipurile și informațiile culturale greșite în filme, emisiuni tv, jocuri la computer, în mass media.
- Apreciază diversitatea culturală a căminului, reflectată în obiecte, arta, muzica, și adaugă mereu ceva nou.
- Examinează diversitatea prietenilor, copiilor tăi : extinde cercul diversității, ajutându-i să dezvolte prietenii noi.

Capitolul II. 3

Demersul didactic al orelor de dezvoltare personală

Lecție de dezvoltare personală clasa a VI

“Bunica mea”

Obiective: Elevul va fi capabil:

- O1 – să-și exprime sentimentul dragostei și respectului pentru cei apropiați
- O2 – să-și stimuleze creativitatea ;
- O3 – să sensibilizeze bunătatea, dărnicia și alte valori umane.

Tehnologii didactice: discuția, lucrul în echipă, lucrul cu imaginea, jocul didactic, lucrul individual.

Mijloace de instruire: poezia “Bunica”, O. Iosif, “Unde-s ochelarii”, “Bunicuța”, “Bunicuța mea dulce”, postere – careu, material intuitiv.

Demersul lectiei:

1. Captarea atentiei

a) Rezolvarea careului

			<u>B</u>	o	M	b	O	a	n	e
	P	ă	P	<u>U</u>	ș	A				
t	O	a	M	<u>N</u>	a					
			G	<u>I</u>	n	G	a	ș	ă	
				<u>C</u>	u	R	t	E		
			M	<u>A</u>	m	A				

1. Dulciurile preferate ale copiilor.
2. Jucăria preferată a fetelor.
3. Elevii revin la școală în anotimpul...
4. Ghiocelul e o floare ...
5. Sinonimul cuvântului “ ogradă “.
6. Soarele e unu... una este .

b) Ghicitoare

Zi de zi ea ne așteaptă,
Alergând tot pe la poartă.
Foarte mult ea ne iubește,
Basmе dragi ne povestește.
Harnică precum furnica,
Sigur ca este...

c) Jocul “ Puzzle “ (cuvintul - cheie: bunica)

1. **Situația de comunicare** (se va realiza în baza subiectului, făcându-se apel atât la experiența lui de viață, cât și la situații anticipative din viața de zi cu zi)

Pe 29 septembrie, anual, este ziua bunicutelor. Ce înseamnă bunica pentru voi ?

Copiii recită poezii învățate din timp.

2. Lucrul în echipe

Prin această activitate se vor evidenția calitățile bunicuței. Fiecare echipă primește un poster cu imaginea bunicuței. În partea stângă vor scrie calitățile ei, în dreapta- ce învățăm de la ea. Echipele prezintă posterele, completându-le cu unele informații noi.

3. Joc de rol (Anexa V)

4. “ Să învățăm de la proverbe “ .

Grupul restabilește ordinea cuvintelor în propoziție pentru a citi proverbul :

“ Bătrânii au nevoie de dragoste ca de soare”.

Timp de 3-4 minute fiecare grup tălmăcește prin 3-4 propoziții acest proverb.

5. Ce așteaptă bunicuța de la nepoții săi?

(Împreună scriem mesajul de felicitare)

Dragă bunicuță, prin dansul frunzelor de toamnă îți aduc în dar cele mai alese urări de sănătate și voie bună. Să ne fii mereu alături cu inima-ți caldă și mărinimoasă. Te iubim!

Ce înseamnă, în opinia voastră, a fi tolerant în relațiile cu bunicii?

(Copiii discută în echipă 2-3 minute, apoi prezintă răspunsul)

Citește despre acțiunile unui copil care consideră că este tolerant cu bunicii săi. Pune(+) în dreptul acțiunii pe care o ai și tu iar (-) în dreptul celei neglijate, neștiute de tine. (Lucru individual)

Chestionar:

- Ascult atent sfaturile lor, ei sunt pentru mine o sursă de înțelepciune. (+) (-)
- Nu le critic opinia. (+) (-)
- Nu încerc să-i reeduc, să-i conving cu orice preț că doar eu am dreptate. (+) (-)
- În discuții și în comportament mă străduiesc să fiu înțelegător și îngăduitor. (+) (-)
- Le acord atenție și respect, manifest atașament și dragoste față de ei. (+) (-)

- Sunt amabil și răbdător. (+) (-)
- Rețin și învăț lucrurile bune. (+) (-)
- Sunt realist, nu aștept prea multe de la ei. (+) (-)
- Îi ajut oricând am posibilitate. (+) (-)
- Îi asigur mereu de disponibilitatea mea. (+) (-)

Elevii prezintă tema de acasă : un desen la subiectul “ Relația bunici – nepoți“, însoțit de comentarii.

Reflecție

Lucrul pentru acasă. Cum are grijă comunitatea de bătrânii din localitatea ta ?

Ia un interviu unui angajat de la primărie și întreabă-l despre acest lucru.

Scrie 3-4 întrebări, apoi răspunsurile.

Tema de acasă:

Interpretează în scris proverbul de mai jos din perspectiva familiei tale :

“ Cine nu are bătrâni - să-și cumpere “ .

Ce înseamnă a fi tolerant? O clasa tolerantă?

Lecție de dezvoltare personală în clasa a VI-a

Obiective : Elevul va fi capabil :

O1 - Să înțeleagă noțiunea de toleranță;

O 2 - Să-și exprime opinia în legătură cu relațiile dintr-o clasa tolerantă ;

O3 - Să-și stimuleze creativitatea.

Tehnologii didactice : conversația, lucrul cu fișele, lucrul cu imaginile, lucrul individual, lucrul cu schemele, lucrul cu textul, asocieri libere ;

Evocare :

Ce înseamnă în opinia ta, a fi tolerant?

Realizarea sensului:

Citește **Declarația ONU a Principiilor Toleranței** și construiește câmpul de sinonime al cuvântului **toleranță**, completând schema următoare:

Semnificatia tolerantei

- Toleranța este respectul, acceptarea bogăției și diversității culturilor lumii noastre, felurile noastre de expresie și manierelor de exprimare a calității noastre de fiinte umane. Ea este încurajată prin cunoașterea, deschiderea spiritului, comunicarea și libertatea gândirii, conștiinței și credinței. Toleranța este armonia în diferențe. Ea nu e doar o obligațiune de ordin etic ; ea e, deasemenea, și o necesitate politică și juridică. Toleranța e o virtute care face ca pacea să fie posibilă și care contribuie la înlocuirea culturii, războiului, cu o cultură a păcii.
- Toleranța nu e nici concesia, nici condescendența ori indulgența. Toleranța este, mai ales, o atitudine activă generată de recunoașterea drepturilor universale ale persoanei umane și libertăților fundamentale ale altora. În nici un caz toleranța nu poate fi invocată pentru a justifica prețul acestor valori fundamentale. Toleranța trebuie să fie practică de către indivizi, grupuri, state.
- Toleranța e responsabilitatea care susține drepturile omului, pluralismul (inclusiv pluralismul cultural), democrația și Statul de drept. Ea implică respingerea dogmatismului și absolutismului și confirmă normele enunțate în instrumentele internaționale cu privire la drepturile omului.
- În conformitate cu respectarea drepturilor omului, a practica toleranța nici a tolera nedreptatea socială, nici a renunța la propriile convingeri nici a face concesii în această privință. Ea semnifică acceptarea faptului că ființele umane, care se caracterizează natural prin diversitatea aspectului lor fizic, prin situația lor, felul de exprimare, și comportament, au dreptul de a trăi în pace și de a fi cele care sunt. Ea semnifică, de asemenea, că nimeni nu trebuie să-și impună propriile opinii altora.

Reflecția

Într-un sondaj de opinie, realizat recent online, la întrebarea : “Ce înseamnă , în opinia ta, a fi tolerant? “ peste o mie de elevi din Republica Moldova au răspuns astfel :

- a fi tolerant înseamnă a accepta un comportament diferit de al tău, 64 % ;

- a fi tolerant înseamnă a nu te implica în conflicte, 24%;
- a fi tolerant înseamnă a ține la valorile proprii, 8%;
- a fi tolerant înseamnă a impune propriile valori, 4%;

Care dintre părerile de mai sus le sustii? De ce?

Imaginează-ți școala, clasa ta ca o lume mai bună. Reprezintă-o grafic printr-un simbol relevant. Comentează-l.(timp de 5 minute fiecare elev pe foi de desen reprezintă simbolul) .

Scrie 3-4 asocieri potrivite pentru o clasa tolerantă.

Într-o lume mai bună, văzută de tine prin spectrul toleranței, culturii păcii și drepturilor omului par a fi determinativele ce ar caracteriza aceste relații? Continuă șirul cu 5-6 cuvinte.

Relații colegiale, oneste, respectuase, durabile...

Alcătuiește, în colaborare cu elevii din clasa ta, **regulile de aur ale unei clase tolerante :**

1. Să ne respectăm unii pe alții.
2. Să fim sinceri.
3. Să fim prietenoși.
4. Să ne tolerăm unii pe alții.
5. Să avem încredere unii în alții.
6. Să fim uniți.
7. Să fim curajoși, onești.

Tema pentru acasă: Compunere ”Unitate în diversitate”

Lecție de dezvoltare personală cu tema: Atitudinea față de persoanele cu dizabilități

Evocare

Activitate individuală:

1. Timp de 2 minute scrie toate asocierile la cuvântul “ persoană “.
2. Timp de 2 minute scrie toate asocierile la cuvântul “ disabilitate “.
3. Completează lista, utilizând asocierile colegilor de clasă.
4. În baza asocierilor scrise, compune minim 5 îmbinări de cuvinte. Respectă următoarea condiție: în fiecare îmbinare să fie folosite asociații din ambele coloane.
5. Formulează definiția “ persoane cu dizabilități “, utilizând minimum 3 îmbinări de cuvinte.
6. Compară definiția ta cu cele ale colegilor.

Realizarea sensului

Compară definiția ta cu informația de mai jos.

Termenul “ **deficiență** ” reunifică absența, pierderea sau alterarea unei structuri ori a unei funcții (anatomice, fiziologice sau psihologice). Deficiența poate fi rezultatul unei maladii, al unui accident, dar și al unor condiții nocive de mediu.

“ **Disabilitatea**”(incapacitatea) desemnează limitări funcționale cauzate de deficiențe fizice, intelectuale, senzoriale, de alți factori de sănătate ori de mediu. Limitările pot fi parțiale sau totale. Acestea nu permit unei persoane să realizeze o activitate în condiții considerate normale pentru o ființă umană.

Termenul “**handicap**” se referă la dezavantajul social, ca urmare a unei deficiențe la pierderea și limitarea șanselor de implicare în viața comunității de pe poziții egale cu ceilalți membri.

Conceptul de “ **cerințe educative speciale** ” a fost introdus în terminologia UNESCO în 1990. Expresia desemnează schimbarea atitudinii față de persoanele cu dizabilități, promovarea unor șanse egale în societate. Cerințele se adresează preponderent societății. Conceptul “ **șanse egale** ” reprezintă rezultatul prin care diferite sisteme ale societății și mediului ca serviciile, activitățile, informarea și documentarea, spațiul fizic (plante, ascensoare etc.) sunt puse la dispoziția tuturor, în particular a persoanelor cu dizabilități.

Amintește-ți un caz când cei din jur te-au luat în râs. Ce ai simțit atunci? Cum crezi, de ce au ironizat pe seama ta ? Citește atent poezia. În timpul lecturii scrie pe câmpul liber al foii ideile care îți vin în minte (emoțiile, comentariile,analogiile).

Nu râde de mine

Sânt un băiețel cu ochelari
Poreclit de colegi “ fraier “,
Sânt o fetiță și nu zâmbesc nicicând,
Pentru că port un dispozitiv dentar,
Și mai știu cum e
Să plângi până adormi.
Iar eu sunt copilul cu gândirea înceată
Care-i ales ultimul în oarece joacă,
Și care are o mama ce vrea să-și uite trecutul...
Nu te silesc să-mi fii prieten,
Nu râde de mine,
Nu mă porecli,
Nu te bucura de nevoia mea,
Căci în fața lui Dumnezeu suntem toți egali,
Și într-o zi pe aripi divine,
Noi vom zbura...
Nu-ți bate joc de mine.
Sânt cerșetorul de la colțul de stradă
și tu treci pe lângă mine în fiecare zi,
N-aș cerși dacă aș avea de mâncare.
Să nu crezi că nu văd,
Că ochii noștri nu se întâlnesc niciodată...
Sânt gras.
Sânt slab.
Sânt înalt.
Sânt surd.
Sânt orb.
Gândesc mai încet.
Dar asta ni-i dat să fim :
Diferiți!

Discută cu colegii mesajul poeziei și ideile sugerate de lectură.

Marchează meseriile, ocupațiile care, după părerea ta, pot fi exercitate de persoanele cu disabilități mentale (2 minute).

___ scriitor	___ mecanizator
___ businessman	___ șofer
___ fermier	___ mulgătoare
___ inginer	___ zootehnician
___ militar	___ văcar
___ sportiv	___ zugrav
___ lăcătuș	___ constructor
___ asistent medical	___ savant
___ infirmieră	___ zidar
___ frizer	___ pictor
___ manager	___ operator
___ politician	___ actor
___ macaragiu	___ regizor
___ profesor	___ mecanic
___ medic	___ lemnar
___ contabil	

Discută cu colegii alegerea și argumentează-ți opinia.

Citește informația propusă (Anexa Nr.II).

Discută cu colegii impresiile și ideile sugerate de lectură.

Reflecție:

Răspunde în scris, prin minimum 5 propoziții, la întrebarea: de ce trebuie să fim toleranți față de persoanele care nu gândesc la fel ca majoritatea?

Un grup de elevi din clasă, în cadrul acțiunii “ De la inimă la inimă “ , vor vizita un copil cu disabilități din localitate și-i vor oferi un mic cadou din partea clasei.

Capitolul II. 4

Experimentul de control

Etapa de evaluare post- experimentală s-a desfășurat în luna mai 2021. Din scopul și obiectivele cercetării am determinat obiectivele evaluării sumative : de a determina nivelul de manifestare a următoarelor elemente de toleranță:

1. Cunoașterea reciprocă.
2. Atitudinea față de diferențe.
3. Capacitatea de cooperare.
4. Relațiile interpersonale.

Pentru atingerea acestui obiectiv am ales chestionarul ca instrument de evaluare. Metodologia de alcătuire și administrare a lui este analogică cu cea utilizată la etapa de constatare. Rezultatele obținute în clasa experimentală și cea martor au fost comparate între ele. La fel au fost comparate și cu rezultatele obținute în experimentul de constatare. Această comparație ne-a permis să observăm care a fost dinamica formării competențelor tolerante prin intermediul metodelor cooperante la elevii din clasele gimnaziale. Ele s-au discutat la ședința catedrei diriginților.

Din analiza răspunsurilor la itemi a elevilor din ambele clase, din convorbirile frontale de la finele experimentului formativ precum și din etapa de control se conturează ideea : pentru practicarea toleranței în clasa de elevi trebuie să fie un mediu propice ; trebuie explorate modalitățile de a crea în clasă un climat deschis, lipsit de amenințare , în care elevii să se simtă în largul lor, să-și împărtășească unul altuia experimentele trăite și ideile.

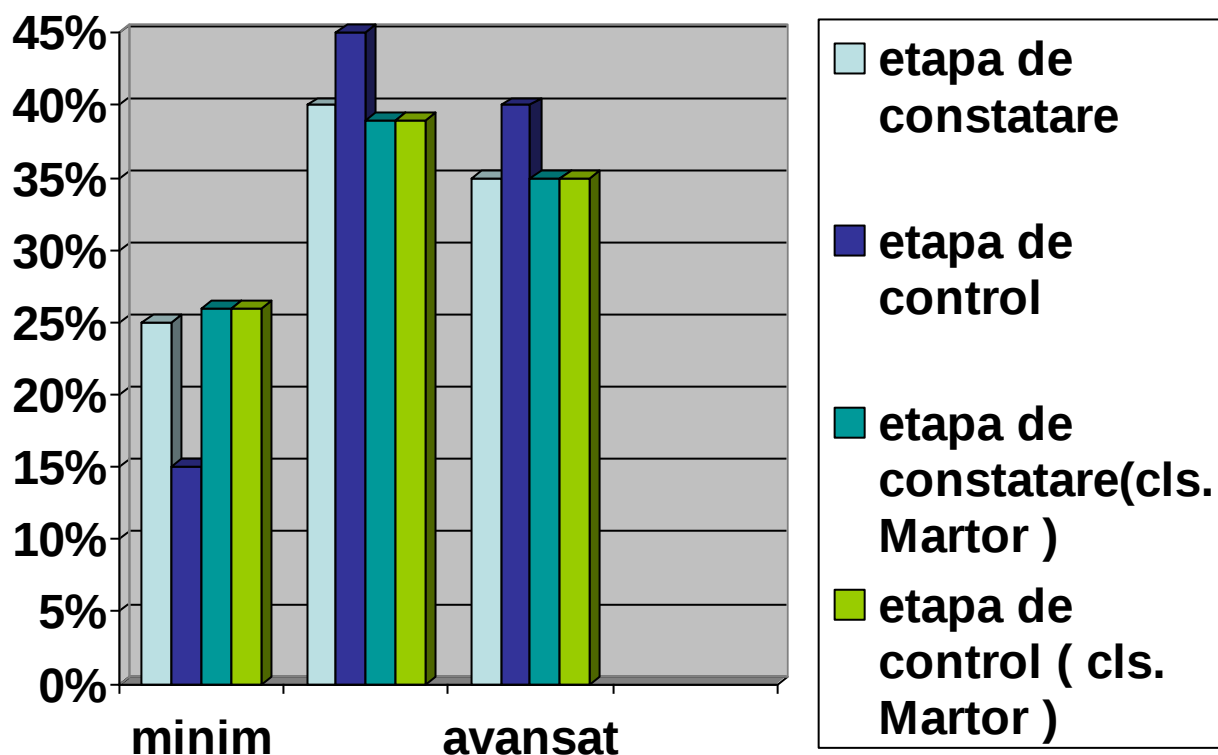
De asemenea ne-am convins că profesorii trebuie să fie conștienți de modul în care limbajul corpului și expresiile feței pot afecta relațiile interpersonale. A râde, a da aprobator din cap, a râde din sprâncene, a face cu ochiul, a privi cu atenție, a deschide brațele, a strânge mâna și a aplauda sunt formele de exprimare nonverbală pozitivă, iar a încrunta sprâncenele, a coborî încet pleoapele, a face ochii mari, a-i pironi cu privirea pe elevi, a încrucișa brațele, a bate din picior, a pune mâinile în șolduri ori a întoarce spatele unui elev în timp ce vorbește, sunt reacții negative și anume ne-am convins că de multe ori nu ne dăm seama de micile mâini presatate în stilul nostru de predare și prin acțiunile noastre noi le dezvăluim elevilor atitudinea noastră față de ei (efectul lui Pigmalion). (chestionarul- anexa Nr I)

Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute la etapa de control :

Analizând în ansamblu eficiența proiectului de cercetare constatăm că examinații din clasa experimentală deși sunt mai mici ca vârstă, au făcut progrese în direcția educației pentru toleranță și formarea comportamentului tolerant. Pentru observarea dinamicii în problema cercetată s-a

întreprins analiza comparativă a datelor obținute la etapa de constatare și la etapa de evaluare post experimentală (de control).

Rezultatele comparative ale etapei de constatare și a celei de control.

Analiza comparativă a rezultatelor etapei de constatare și a celei de control ne permit desprinderea următoarelor concluzii:

- în clasa experimentală numărul elevilor care au demonstrat nivelul minim de performanță a scăzut cu 10% (de la 25% la 15%), pe când în clasa martor nu s-au produs mari schimbări (6% la constatare și tot 6% la control);
- în clasa experimentală numărul elevilor care au demonstrat mediul de performanță a crescut cu 5% (de la 40% la 45%) pe când în clasa martor nu s-au produs schimbări esențiale.
- în clasa experimentală numărul elevilor care au atins nivelul avansat a crescut cu 5% (de la 35% până la 40%).

Progresul în direcția evaluată în clasa martor a marcat 2,4 % (un elev a progresat de la nivelul minim la cel mediu), pe când în clasa experimentală acest progres a marcat 20 % (4 elevi au progresat, 2 de la nivelul minim la cel mediu și 2 de la mediu la avansat).

Așadar, diferența de progres dintre clasa experimentală și cea martor este evidentă. Acesta și este indicele eficienței, fapt ce permite să conchidem despre confirmarea ipotezei inițiale.

Concluzii generale

1. Toleranța constituie astăzi un element semnificativ al comunicării, o condiție necesară coeziunii oamenilor de diferite confesiuni, orientări politice, tradiții culturale.
2. Intoleranța confesională și interpersonală a existat mereu în substraturile “ moralei cotidiene”, acutizându-se în perioada de instabilitate economică și socială.
De aceea este foarte important a identifica posibilitățile și modalitățile de aplanare a conflictelor dintre exponenții diferitelor culturi anume acum, când întreaga lume se sufocă de atâta invidie, ură și violență. Conflictul este omniprezent. Școala actuală impune relații dinamice între oameni care, vor nu vor, au sisteme de valori diferite și percepții diferite ale realității școlare. Din această cauză apar inevitabil confruntările zilnice. Conflictele generează: degradarea calității deciziilor, motivație și productivitate aproape nule, performanțe ratate, probleme de sănătate etc.
3. Toleranța este salvarea societății noastre care degradează treptat, uită de valorile autentice. Este anormal ca promotorii păcii pe propriul pământ să susțină războaiele din alte părți ; ca oamenii avizi de bogați să-și părăsească familiile, patria, copiii, ca vecinul să-și jefuiască vecinul. Problemele sociale și economice nu pot distruge lumea spirituală a omului, nu pot dezrădăcina maritimismul și buna cuviință. Consider că respectul și înțelegerea reciprocă, convețuirea în armonie, sunt cele mai actuale probleme ale timpurilor noastre. Copilul care nu crede în nimeni și în nimic este “ ca un pom fără rod “.
4. Pentru a-i învăța pe elevi să-și respecte colegii, părinții, profesorii, trebuie să le educăm dragostea față de graiul matern, baștină, familie, istorie și cultură, manifestarea interesului față de alte popoare, etnii, alte limbi. Natura ne aseamănă, iar educația ne deosebește (Confucius).
5. Școala trebuie să fie un laborator de promovare a toleranței, iar copilul trebuie să creadă în omul de lângă el. “Credința trebuie să fie canalizatorul oricărei acțiuni pedagogice.”
6. În Curriculum școlar de bază este fixat un număr suficient de obiective de educație a toleranței, care acoperă toate treptele de învățământ, ariile curriculare și treptele de învățământ. Rămâne doar ca profesorul, dirigintele, să nu le negligeze, ci să le implementeze cu iscusință. “ O educație bună este izvorul întregului bine din lume “(Kant).
7. Profesorul, dirigintele, trebuie să fie un model de toleranță. Nu înzadar se spune că “ exemplele bune fac mai mult ca toate teoriile din lume” (N. Vachide).
8. Activitățile extracurriculare desfășurate au dovedit că asupra copiilor se poate influența benefic modificându-le comportamentul și atitudinile, iar în consecință sunt realizate

obiectivele educaționale, pe care și le propune școala și societatea. Copilul care nu știe de cuvântul lui Dumnezeu crește ca “ un pom fără rod”.

Anexa I

Chestionar

de diagnosticare a toleranței/ intoleranței utilizat în experimentul de control :

1. Ești de acord cu afirmația că bărbații sunt superiori femeilor în ceea ce privește participarea la viața societății?
 - a) da
 - b) nu

2. Ce atitudine ai față de evrei?
 - a) îi respect
 - b) nu-i respect

3. Dacă ai un vecin de altă naționalitate:
 - a) te împrietenești cu el repede
 - b) fiecare cu ale lui (îl ții la distanță)

4. Ce rol au cultura și artele populare în educarea copiilor?
 - a) dezvoltă inteligența
 - b) duc la toleranță
5. Atunci când descrii un coleg de clasă altui copil sau altei persoane folosești porecle, stereotipuri?
 - a) fără asta nu se poate
 - b) nu folosesc
6. Dacă profesorul îți propune să stai în bancă cu un copil de altă naționalitate (de exemplu rom):
 - a) refuz categoric
 - b) nu mă afectează deloc

7. Dacă ai fost ofensat puternic de către un coleg :

- a) o perioadă pot să nu vorbesc cu el, să evit conlucrarea în activități
- b) îi propun să-și ceară scuze și-l iert.

8. Unui coleg pe care nu-l respect :

- a) îi las bilețele anonime cu conținut neplăcut, desene caricaturale în cărți, pe obiectele lui personale
- b) nu-i dau nici o atenție, aștept să se conformeze grupului

9. Cine, după părerea ta, este cel mai curajos?

- a) cel care utilizează violența pentru a-și atinge scopurile
- b) cel care recurge la rezistență și opoziție non-violente?

10. Care mijloace sunt non-violente și prin care tu însuși ai putea convinge alte persoane să acționeze altfel:

- a) exemplul propriu, parabole
- b) voce sobră, pumni în mese

(Baremul de apreciere e valabil cel de la experimentul de constatare)

Anexa II

1. **Hans Cristian Anderson** (1805 – 1875), scriitor danez – disabilitate intelectuală;
2. **Winston Churchill** (1874 – 1965), primministru a Marii Britanii – disabilitate intelectuală și mania de depresie.
3. **George Smith Patton**, (1885 – 1945), general în armata americană – disabilitate intelectuală;
4. **Oghiust Rodin** (1840 – 1917), sculptor vestit – disabilitate intelectuală.
5. **Woodrow Wilson** (1856 – 1924), președintele SUA (1913 – 1921) – disabilitate intelectuală.
6. **Charles Schwab** (1938), scriitor american multimilionar, broker, a fondat Centrul “ Resurse pentru părinți “ și a deschis un set de biblioteci pentru familii cu copii cu disabilități intelectuale – a avut o dislexie acută (tulburări la citirea textului – încurca literele, nu le putea uni în silabe), s-a învățat să citească la vârsta de 21 de ani.
7. **Tom Cruise** (1962), scriitor american – disabilitate – dislexie.
8. **Albert Einstein** (1879 – 1955), fizic teoretician – disabilitate intelectuală .

Anexa III

III.1 Obiective ale procesului de educare în spiritul toleranței

1. A tinde spre conștientizarea cauzelor violenței și ale intoleranței într-un spirit de cooperare și pace.
2. A promova educația bazată pe toleranță, pe respectul față de ceilalți și, în particular, față de cei care sunt marginalizați în societatea de azi.
3. A încuraja practicarea, toleranței ca mijloc de menținere a păcii, a echității și a respectului pentru drepturile omului.
4. A consolida comunicarea și libertatea de comunicare în lupta împotriva tuturor formelor de discriminare și marginalizare și a dezvolta convingerea că toleranța se manifestă cel mai bine în respectul față de demnitatea persoanelor și în libertatea politică.
5. A-i pregăti pe elevi pentru viața într-o societate multiculturală într-o continuă schimbare, care necesită atitudine față de toleranță și acceptare a unor culturi diferite ce luptă împotriva tratamentelor inumane și degradante și respect pentru persoanele umane fără distincție de sex, vârstă, rasă, limbă, religie, opinii publice, origine etnică sau socială.
6. A contribui la dezvoltarea păcii, solidarității, precum și a înțelegerii și cooperării internaționale.
7. A denunța vederile simpliste și dogmatice ale fanaticilor și integriștilor de tot soiul și a susține, într-un spirit critic, convivalitatea și toleranța ca fiind, cele mai propice atitudini pentru înțelegerea dintre persoane și popoare.
8. A forma în clasele obișnuite și atitudini care ar duce la soluționarea problemelor prin modalități creative și dialogice, integrând valorile păcii, justiției, cooperării, solidarității și toleranței în viața cotidiană.

9. A-i învăța pe elevi că renunțarea la violență și adoptarea unor metode pașnice de soluționare a conflictelor reprezintă o necesitate.
10. A inspira generației actuale de elevi – care va deține în viitor funcții de răspundere – sentimente de altruism, de deschidere, de respect pentru calități, de solidaritate și de participare, bazate pe propria lor identitate și pe capacitatea de a recunoaște că există nenumărate moduri de a fi uman în contexte culturale și sociale diferite.
10. Evenimentele sociale: la sărbătorile școlare, de ziua părinților și cu alte ocazii speciale, copiii de ambele sexe și din toate grupurile culturale, religioase, etnice și lingvistice, participă pe picior de egalitate la spectacole și activități.

Anexa IV

III.2 Posibilitățile formării toleranței

Cele șapte posibilități de învățare a toleranței sunt :

- **Toleranța** – Inițierea procesului printr-o prezentare a conceptului de demnitate umană universală, făcută copiilor, subliniind că noi toți avem îndatorirea de a le permite altora să ducă o viață demnă de o ființă umană și să devină personalități și membri ai propriei lor culturi. Diverse programe de studiu ale drepturilor omului comportă sugestii pentru lecții pe aceste teme.
- **Cunoașterea reciprocă** – Profesorul trebuie să aibă grijă, ca fiecare elev să-și cunoască colegii de clasă. Două dintre numeroasele moduri de abordare a acestui domeniu de învățare constau în organizarea jocurilor onomastice și a unor lecții în cadrul cărora copiii sunt prezentați clasei de către alți copii.
- **Respectul față de diferențe** – Reluarea elementelor de diversitate între elevii clasei într-o manieră afirmativă și laudabilă este un mod de a deschide acest domeniu de învățare.
- **Înțelegerea singularității** – Elevii trebuie să învețe că diversitatea este compusă din diferențe individuale. Toți oamenii aparțin aceleiași specii și toți sunt unici, de neînlocuit.

Fiecare persoană este un dar făcut totalității familiei umane. Lecțiile consacrate identității personale sunt foarte utile pentru a-i ajuta pe copii să înțeleagă această dimensiune.

- **Complementarea ca principiu de raportare la diferență** – Copiilor trebuie să li se ofere posibilități de explorare a unor modalități de combinare a diferențelor lor astfel încât toți membrii grupului să beneficieze de aptitudinile fiecăruia. Descoperirea talentelor și capacităților deosebite ale unei persoane este un mod constructiv de a iniția învățarea prin cooperare.
- **Reciprocitatea ca bază pentru eforturile de cooperare** – Copiii pot fi inițiați în rezolvarea prin cooperare a problemelor și modalitățile de colaborare la îndeplinirea sarcinilor de învățare pentru a le arăta cum are de câștigat fiecare datorită cooperării.
- **O cultură a păcii** – Copiii care învață din practică ce este respectul, complementaritatea și colaborarea în vederea soluționării problemelor dobândesc capacități fundamentale pentru edificarea păcii și construirea comunității lor. Activitățile întreprinse în serviciul comunității în cadrul clasei, al școlii și al comunității, în sens larg al cuvântului, consolidează învățarea acestor domenii și permit elevilor să intre în domeniul conivalității unei societăți.

Anexa Nr V

„Vă rog „

de Romulus Chelbegean

Dacă ar avea părinții ochi să vadă

Și sufletul le-ar fi meru atent,

În ochii pruncilor cu viața fadă

Ar descifra mesajul cel urgent :

“ Vă rog, iubiți-mă inteligent !”

Nu glume, nici minciuni – bomboane-amare ;

Nu vreau bunici și nici televizor;

Nu-mi trebuie nici lux, nici îmbibare ;

Puțin îmi pasă de trăiesc sau mor,

Dar vreau să fiu al vostru, nu al lor.
Eu știu c-aveți profesii elevate,
Că sunteți la curent cu date noi,
C-aveți serviciu ca eu să am de toate,
Dar, fiindcă vă iubesc pe amândoi,
Vă spun “ Eu am nevoie doar de voi ! “
Aș vrea ca jucarie ochii mamei,
Nu ochii-ndepărtați ai unui unchi,
Când ne-ntâlnim atrași de glasul foamei
Și nu pot sta la tata pe genunchi,
Mă simt ca o mlădiță fără trunchi...

Ce drepturi ale copilului sunt încălcate în această poezie? De ce? Cum ai proceda dacă ai fi în locul acestor părinți?

Bibliografie :

1. Andrei P. ,Filosofia valorii, Editura Polirom,Iași,1997 ;
2. Antosei L. ,Fundamentele culturale ale educației, Editura Polirom, Iași, 1996 ;
3. Antosei L. , O introducere în pedagogie.Dimensiunile axeologice și transdisciplinare ale educației, Editura Polirom, Iași, 2002 ;
4. Baban A. (coordonator) Consiliere educațională, Cluj-Napoca, 2001 ;
5. Berger P., Luckmann, Th. , Construirea socială a realității, Editura Univers, București, 1999 ;
6. Caragea A. , Pagini de istorie ascunsă, Chișinău, Editura Cartier, 2004;
7. Cornelius H. , Faire Sh. , Știința rezolvării în conflicte, București, 1995 ;
8. Cucos C. , Pedagogie și axeologie, Editura Didactică și Pedagogică, București 1995 ;
9. Cuznețov L. , Etica educației familiale, Editura ASEM, Chișinău ,2000 ;
10. Cuznețov L. , Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional, Editura UPS “ I Creangă “, Chișinău ,2000 ;

11. Cristea S. , Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației, Litera Educațional, Chișinău, 2003.
12. Curtescu-Marinciuc T. Managementul conflictului : modă sau necesitate. (Făclia, 17 octombrie 2009).
13. Durkheim E. , Educație și societate, EDP, București, 1980.
14. Goros-Postică v. (coordonator) Educație interculturală în Republica Moldova, editura APC, Chișinău , 2004.
15. Kelly, M. R. și alții, Gen, globalizare și democratizare, Iași, Polirom, 2002.
16. Mindicanu, V. , Etică pedagogică, Editura Ups, “ I Creangă”, 2000;
17. Mindicanu V. Etica comportamentului moral, Editura Presa universală Română, Timișoara, 2003;
18. Pâslaru Vlad, Principiul pozitiv al educației, Editura Civitas, Chișinău, 2003;
19. Pâslaru Vlad, Educație pentru democrație, 2004, p. 20-30.
20. Reardon A. Betty, Toleranța – calea spre pace, traducere T. Agapie, Editura Arc, 2004.
21. Stănculescu E. Sociologia educației familiale, Vol. I si II, Editura Polirom , Iași, 2002;
22. Strătilă S. , Profesor bun, profesor rău, Univers pedagogic, Pro, N 22 2009.
23. Silistraru N. Etnopedagogie, Editura USM, Chișinău , 2003;
24. Ziglar Z. , Putem crește copii buni într-o lume negativă, Editura Curtea Veche, București , 2000;
25. Educație pentru toleranță ,supliment al revistei de teorie și practică educațională, Didactica Pro, 2004;
26. Învățătorul modern, Nr. 1, 2009, p, 47.